

Välkommen till Naturpunkt Odling

Vår, sol och socker

Solens strålar värmer och får det att gro och växa i naturen. Vad händer nere i marken bland dagmaskar, humlebon, frön och lökar? Och vad hittar biet och humlan i blommornas kronor? Mycket av detta kan du få svar på här i Gläntan, som odlingslotten kallas.

Redan för flera tusen år sedan förstod människor hur viktig solen är. Uppe på bronsåldersgraven, Ättehögen, en bit härifrån har någon med stor möda hackat in solsymboler i två resta stenar. Solens väg över himlen styr hur varmt det är och hur mycket växterna kan växa – den styr vårt liv på jorden. När vårens varma solstrålar tittar fram spritter det av växtkraft och energi i naturen. Och visst spritter det lite extra i oss människor också, i både armar och ben.

Här på skylten får du bland annat veta hur växter tillverkar socker med hjälp av solens energi och hur viktiga humlor och bin är när vi odlar vår mat.

Hassel och sälg ger glada bin och humlor
Hasseln och sälgen blommar tidigt på våren och bjuder bin och humlor på värfrukost med söt nektar och nyttig pollen.

Pojk- och flickblommor
Kan du hitta hasselbuskens pyttesmå, röda blommor? Det är hon-blommorna som sedan ska bli hasselnötter. Han-blommorna med pollen sitter i de långa hängena. Hasselns pollen sprids till hon-blommorna med hjälp av vinden.

Växternas sockerfabrik
Växter är magiska – de kan tillverka socker med hjälp av bara solljus, vatten och luften vi andas ut, som innehåller koldioxid.

På så sätt kan solens energi, som vi kan känna som värme på huden, sparas i växten.

När vi människor sedan äter växter, så får vi också i oss energi från solen. Kanske känns det extra tydligt när vi äter ett sött äpple på sommaren eller suger nektar från vitplisterblommor.

Vitplister smakar sött. Ryck loss en av blommorna och sug försiktigt på skaftet. Då kommer nektarn ut.

Naturens mat
Vi behöver inte odla all mat vi äter – mycket finns redan i naturen. På våren kan du plocka nässlornas första blad och koka soppa på dem. Både gott och nyttigt.

Nässelfjärilens larver tycker också om nässlor. Hela larvlivet mumsar de i sig bladen. När de växt färdigt i puppan blir de färgsprakande, orange och svarta fjärilar.

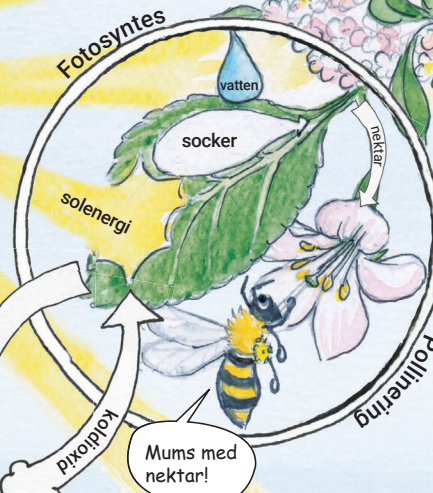
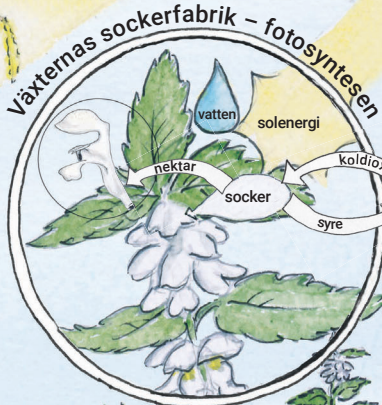
Rotknölar och lökar
Växter kan bli fler på andra sätt än från frön och nötter.

Potatis har rotknölar under jorden – planterar du en knöl på våren kan du skörda många potatisar på sommaren.

Läkar kan precis som rotknölar bli fler om man planterar dem i jord. Plantera en vitlöksklyfta sent på hösten så kan du skörda en hel vitlök till sommaren.

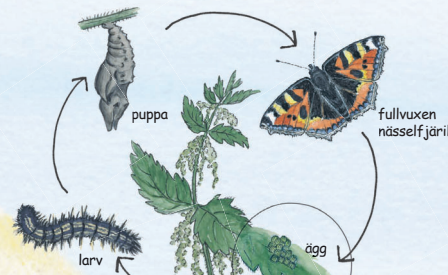
Rotskott och smultronrevor
Mynta är en kryddväxt som sprider sig med långa rötter som skjuter upp nya små myntaplantar med jämna mellanrum. Nässlor sprider sig på samma sätt.

Smultron sprider sig med revor – som långa stjälkar som växer ut ovanpå marken. Revan slår rot på ett nytt ställe och en ny smultronplanta växer upp.

Utän bin inga äpplen
I maj-juni blommar äppelträden. För att det ska bli äpplen måste insekter föra över pollen från en blomma till en annan. Det kallas pollinering.

Extra duktiga på detta är humlor och bin. Men vad är det de letar efter i blommorna? Jo, en sockerlösning som kallas nektar som växterna bjuder på i utbyte mot att insekterna ska sprida deras pollen.

socker och näring

Växterna vaknar
När trädet vilar på vintern lagrar det näring och socker i rötterna. När marken blir varm och solen skiner vaknar trädet och näringsrikt, sött vatten suges upp i trädskivan och skickas ut i knopparna. Nya blad växer till och kan tillverka nytt socker med hjälp av solen.

Det är samma sak med frön och lökar och örternas rötter.

Frön och nötter blir nya växter
En hasselnöt och en äppelkärna har börjat gro i den uppvärmda jorden. Fröet innehåller allt som den lilla grodden behöver för att kunna växa upp till Jordytan till solens strålar. Då kan den börja växa av egen kraft med hjälp av fotosyntesen.

Solen ger liv
Solens strålar värmer upp den kalla vinterjorden och den börjar dofta vår. Det är små svampliknande bakterier (aktinomycter) som ger den lukten.

Värme och ljus gör att dagmaskar, nyckelpigor och sovande humledrottningar vaknar upp ur vintersömn. Frön och lökar börjar gro och växter får nya blad.

Daggmasken sover
På vintern kan daggmaskar ligga och sova tre meter ner i marken. Där nere är det varmare och de riskerar inte att frysa ihjäl.

Humlan sover
Det är bara humledrottningen som överlever vintern. Hon ligger och sover i en håla i marken tills solens strålar värmer upp jorden på våren. Då vaknar hon och är jättehungryg. Hon måste hitta pollen och nektar och bygga en barnkammare för att starta en ny stor humlefamilj.

Välkommen till Naturpunkt Odling. Du kan upptäcka fler av stadens naturpunkter på: helsingborg.se/naturpunkter

Tillsammans gör vi Helsingborg bättre

Du hjälper till att hålla naturen hel och ren genom att meddela oss om fel eller lämna synpunkter. Det gör du enkelt med appen "Ett bättre Helsingborg". Du kan även ringa eller mejla Helsingborgs kontaktcener: 042 - 10 50 00, kontaktcener@helsingborg.se

Naturpunkt Odling är uppsett av stadsbyggnadsförvaltningen. Copyright © Helsingborgs stad 2020. Skyltarnas texter, illustrationer och formgivning: Katarina Månsson, BrizaNatur. Tryck: 1aB DeSign, 2020.

helsingborg.se

Sommar i Gläntan

Vattnets resa – runt runt

På sommaren står solen som högst på himlen, dagarna är långa och allt växer så det knakar. Runt midsommar blommar det för fullt och humlor och bin har gott om mat och mycket att göra. Fågelhanarna sjunger i flöjtande toner, både för att locka till sig en hona och för att visa andra hanar att boplatzen är upptagen.

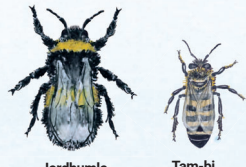
På sommaren är regn och vatten extra viktigt eftersom solens varma strålar torkar ut jord och växter. Vattnet tar sig hela tiden runt i naturen – det regnar ner på marken, tas upp av växrötter, avdunstar från bladen och marken och går tillbaka till luften. Tänk att samma vattendroppe som du dricker kanske en gång har druckits av en dinosaur eller en mammut. Precis som solen är vatten en förutsättning för livet på jorden.

På den här skylten kan du följa regnvattnets väg. Du får också veta hur växter samarbetar med både svampar och bakterier för att kunna växa bättre. Och hur viktig nyckelpigan, dagmasken och blomflugan är när det ska odlas i Gläntan.

Flidder-fladder bland kryddväxter

När vårens blommor har vissnat kan humlor, bin och fjärilar fortsätta att äta i kryddodlingen.

Kryddväxterna är fulla av söt nektar och lockar till sig massor av insekter. Genom att se till att de har mat hela sommaren kan vi vara säkra på att de hjälper oss att pollinera våra fruktträd och bärbuskar också nästa vår.

Jordhumla Tam-bi

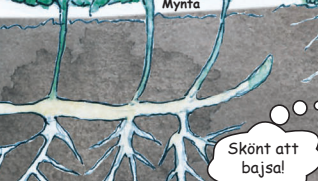

Blomflugor – korta antenner och stora ögon. Getingar – långa antenner, små ögon och nästan kal.

Vilka småkryp ser du?

Sitt en stund och se vilka insekter som besöker Gläntans kryddodling.

Här intill kan du se vad som skiljer bi, geting och blomfluga åt. De och många andra djur hjälper till med pollinering så att vi får frukt och bär. Fast bin och humlor är absolut bäst. Det kan vara bra att tänka på nästa gång ett bi irriterande surrar dig i örat.

Skönt att bajsa!
Fullt ös vid rötterna
Jorden närmast roten innehåller massor av svampar och bakterier många fler än i jord långt bort från roten. Svamparna och bakterierna får socker från växtroten och i gengäld ser de till att växten får viktiga näringsämnen.

Liten hasselbuske Gräsugga

Bladen svettas och rötterna suger

Växter "svettas" ut vattenånga genom bladen. Samtidigt sugor nytt vatten upp genom växtens rötter – lite som när du suger i ett sugrör.

Vattenångan som växterna svettats ut stiger längre och längre upp i luften. Där blir vattnet till moln som till slut faller ner som regn.

Regndroppar som faller ner i Gläntan en varm sommardag kan sugas upp av växrötter, drickas av djur, avdunsta tillbaka upp i luften som vattenånga eller rinna ner i bäckar, sjöar och hav.

Resten av vattnet sipprar ner genom marken och blir grundvatten. Det är det vattnet du kan pumpa upp med pumpen vid grinden.

Så flyttas vattnet runt, runt i naturen – dag ut och dag in.

Svampar samarbetar med växter

Många växter samarbetar med svampar för att växa bättre. Svampar som lever i jorden väver som långa trådar. De ser ut som tunna rötter och kallas mycel. Svamptrådarna kan koppla ihop sig med växtens rötter och hjälpa dem att ta upp näring och vatten från jorden. Som tack får svampen socker från växten.

Ibland kan svamptrådarna växa samman till en svamp, med fot och hatt, ovanför markytan. Det gör de för att kunna sprida sina frön. Fast hos svampar kallas fröna för sporer.

Växternas "mat" kallas näring

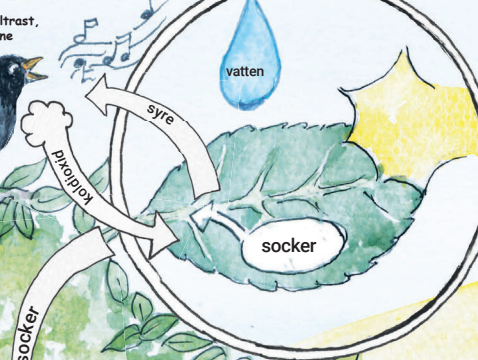
Förutom sol, vatten och luft behöver växterna näring för att kunna växa. Näringen tas upp med vattnet genom rötterna.

De viktigaste näringsämnena heter kväve och fosfor.

Daggmaskar, gräsuggor, svampar och bakterier äter och delar döda växter till mindre delar, som till slut blir så små att växterna kan ta upp dem.

Sitt en stund och fundera i Gläntan. Lyssna på insekternas surr, vindens sus i trädens löv. Och varför inte provsmaka trädgårdens bär och frukter.

Fotosyntes

Äpplena växer

Tack vare att bina pollinerade äppelblommorna har nu äpplena börjat växa till sig. Fruktsocker från fotosyntesen skickas till de söta frukterna.

Nyckelpigor och bladlöss

Det är bra med nyckelpigor när du ska odla växter. De äter nämligen bladlöss. En nyckelpiga kan äta 40 bladlöss på en dag. Och bladlöss är inte bra för växterna eftersom de suger socker och näring ur bladen.

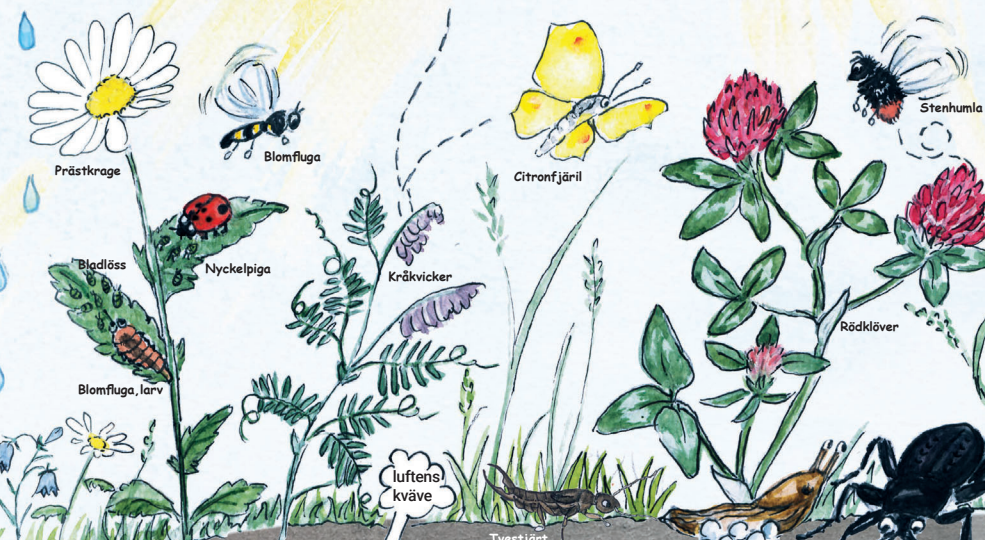
Nyckelpigans röda och svarta färger visar att den är giftig. Om den blir skrämmd klämmer den ut en gul, illaluktande droppe. Droppen är giftig och en fågel blir sjuk om de äter en nyckelpiga.

Den vilda ängen som tack till humlor och bin

På vissa ställen i Gläntan klipps inte gräset. Gräs och örter får växa sig höga och blommor långt in på hösten. Här kan skalbaggar och fjärils-larver söka skydd, hitta mat och växa färdigt.

I ängen kan humlor och bin hitta mat sent på sommaren när det inte finns mycket annat som blommar.

Vissa insekter, som trädgårdslöparen, tvestjärten och blomflugans larver äter andra insekter som gör skada i odlingsarna.

Växter och bakterier samarbetar

För att lättare få tag i kväve samarbetar vissa växter med bakterier. Bakterierna bor i rötterna och får socker av växten och som tack får växten kväve av bakterierna. Det kallas kvävefixering.

Klöver, kräkvicker och al är några som samarbetar med sådana bakterier. Kan du hitta dessa växter här i Gläntan?

fosfor kväve

Kvävefixering

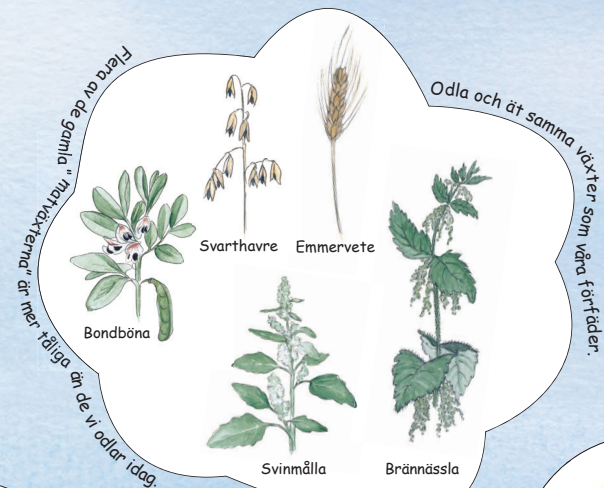
Dåtid, nutid och framtid

Från stenålder till odlingslotter

I flera tusen år har vi människor odlat vår egen mat på gården eller i byn där vi bodde. Redan på stenåldern började vi odla till exempel bondböner, svarthavre och emmerveete, även om vi då fick den mesta maten från naturen. Det var när vi uppfann ångmaskinen och elektriciteten och började bygga fabriker som allt förändrades snabbt. Människor flyttade från landet in till städerna för att jobba i fabriker. För 200 år sedan bodde 1 av 10 i en stad. Idag är det tvärtom, 9 av 10 bor i en stad. Vi köper vår mat i affären. Mat som någon annan har odlat och ofta i ett annat land.

Nu undrar du kanske vad detta har med den här platsen, Gläntan, att göra. Jo, här har människor odlat frukt, grönsaker och trädgårdsväxter i nästan 100 år. Gläntan och området här intill, med små hus och odlingar, kallas för koloniområde eller odlingslotter. Det här odlingsområdet heter Åttekulla kökslotter och det byggdes på 1940-talet. Andra världskriget gjorde att det var ont om mat i stadens affärer. Då var det bra att ha en liten bit mark, en odlingslott, att odla grönsaker, frukt och bär på.

Här i Gläntan har det odlats både potatis och jordgubbar. Den senaste odlaren planterade mycket av det du ser här idag – de vackra rosenbuskarna, vinbärsbuskar, krusbärsbuskar, äppelträd och kvitten.

Visste du att en tredjedel av all mat som odlas i världen slängs. Jag har bestämt mig för att slänga mindre mat.

Jag tänker hjälpa mina föräldrar att göra en kompost också.

Då kan både döda växter från trädgården och matrester bli till ny jord. Sedan kan vi börja odla våra egna grönsaker i kompostjorden.

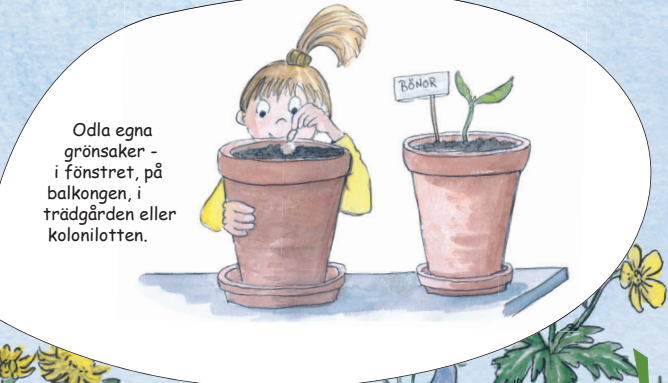

Nutid möter framtid

Du har säkert hört att klimatet håller på att ändras och att det kan ställa till med översvämningar, torka, bränder och sämre skördar. Antagligen har du också hört om att människor runt om i hela världen kämpar för att stoppa klimatförändringarna. Och det finns mycket både du och jag kan göra!

Det är många som lever på vårt jordklot – nästan åtta miljarder (8 000 000 000) människor. Redan år 2010 fanns det fler än en miljard (1 000 000 000) bilar i världen och dessutom en massa flygplan och båtar som kör långa sträckor. Vi köper mat från andra sidan jordklotet och äter mycket kött i förhållande till grönsaker. Vi vill kunna äta färska jordgubbar och tomater mitt i vintern och vi slänger mycket mat. Vårt sätt att leva sliter på vår jord – klimatet håller på att förändras och temperaturen stiger.

Vi människor är påhittiga och det måste vi använda oss av nu. Vad kan du göra i vardagen, till exempel när du väljer mat i affären eller när du sköter om din trädgård? Vad kan jordbrukarna och mataffärerna göra? Hur och vad kommer vi odla i framtiden? Hur gjorde mormors-mormors-mor och kan vi lära oss något av det? Ja, det finns många frågor att ställa – och tillsammans får vi hjälpas åt att hitta svaren.

Och glöm inte – trädgården, naturen och Gläntan är inte bara en plats att få mat ifrån. Här kan du känna gräset kittla mellan tårna, lyssna på fåglarnas kvitter och låta tankarna flyga. Du kan klättra, upptäcka och leka. Du kan helt enkelt må bra.

Gå runt i Gläntan och se hur många olika sorters bärsbuskar och fruktträd du kan hitta. Lukta på rosorna – vilken doftar bäst? Kan du hitta kvittenträdet? Det växer helst i varmare länder, som Italien och Grekland, men trivs tydligen här i Gläntan också. Frukterna ser lite ut som gula, bulliga äpplen.

En skogsträdgård - med naturen som förebild och utan att störa jorden.

Hur tror du att framtiden ser ut?